

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

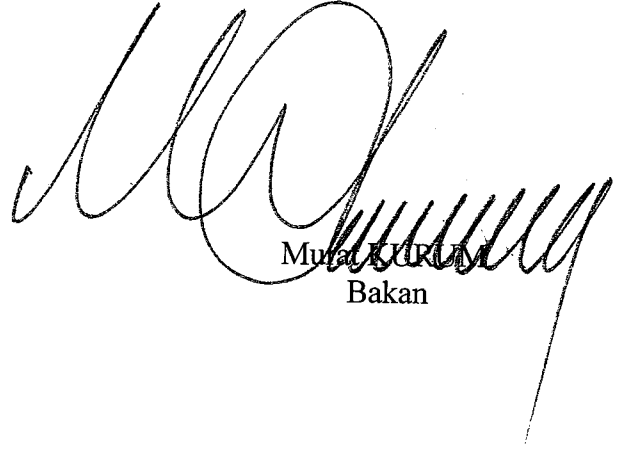
Sayı :30824082-610-13146504
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

28 Temmuz 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat ULUSOY
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

**DENİZLİ MİLLETVEKİLİ
SAYIN YASİN ÖZTÜRK'ÜN
TBMM 7/26018 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

SORULAR

2012 yılında kabul edilip 2014'te yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasası, Türkiye'nin idari yapısını büyük ölçüde değiştirdi. Bu yasa ile büyükşehir belediyesi sayısı 30'a çıkarıldı, belde belediyeleri kaldırıldı ve en önemlisi de çok sayıda köy mahalleye dönüştürüldü. Bu değişiklik, başlangıçta kırsal alanlara daha iyi hizmet götürmek, yönetimi merkezileştirmek ve belediye hizmetlerini genişletmek amacıyla yapılmıştı. Ancak aradan geçen yıllar, bu düzenlemenin kırsal yaşam üzerinde ciddi olumsuz etkiler yarattığını ortaya koydu.

Dönemin Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli'nin 2020 yılında TBMM'de yaptığı açıklamada, "Büyükşehir Yasası, maalesef, tarıma hakikaten zarar verdi" demesi de bu olumsuzlukların yetkililer tarafından da kabul edildiğini gösteriyor. 2019'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıkladığı 3. Tarım ve Orman Şurası Bildirisi'nde de kırsal mahallelerin tüzel kişiliğinin korunması gerektiği vurgulanmıştı. Ancak 2025 yılına geldiğimizde, yasa halen büyük sorunlara yol açmaya devam ediyor. Peki, bu sorunlar neler ve neden bu yasa kırsal alanlar için bir çıkmaz haline geldi?

Köylerin Mahalleleşmesi: Kırsalın Kimlik Kaybı

6360 sayılı yasa ile birlikte binlerce köy mahalle statüsüne dönüştü. 2014'ten önce Türkiye'de 34 binden fazla köy varken, bugün bu sayı 18 binlere kadar düştü. Bu dönüşüm, köylerin hukuki statüsünü, ekonomik yapısını ve sosyo-kültürel kimliğini derinden etkiledi. Köylerin mahalleye dönüştürülmesiyle birlikte:

Köy tüzel kişiliği kaldırıldı, köylere ait araziler ve taşınmazlar büyükşehir belediyelerine devredildi

Köylüler, artık kendi arazileri ve ortak malları üzerinde daha az söz sahibi hale geldi.

Köylerde su, emlak vergisi ve çeşitli hizmetler için ek mali yükümlülükler doğdu, bu da ekonomik baskıyı artırdı.

Eskiden köylüler, imece usulüyle kendi ihtiyaçlarını karşılayabilirken, şimdi en küçük bir altyapı ihtiyacı için belediyeye bağımlı hale geldiler. Ancak bu hizmetlerin büyükşehir merkezlerinden yönetilmesi, kırsal bölgelere erişimi zorlaştırdı ve bürokrasiyi artırdı.

Tarım ve Hayvancılık Üzerindeki Olumsuz Etkiler

Büyükşehir Yasası, kırsal ekonomiyi oluşturan tarım ve hayvancılığı da derinden etkiledi. Köylerin mahalleye dönüştürülmesi ile:

Tarım arazileri belediye mülkü statüsüne geçti, köylülerin ekim ve kullanım hakları sınırlandı.

Meralar, köy tüzel kişiliğinin "kalkmasıyla birlikte belediyeler tarafından farklı amaçlarla kullanılmaya başlandı, bu da hayvancılığı olumsuz etkiledi.

Vergi ve su tarifelerinin artması, tarım ve hayvancılıkla uğraşan köylülerin mali yükünü artırdı.

Özellikle sulama tarifelerinin şehir standartlarına göre belirlenmesi, çiftçilerin su maliyetlerini karşılayamaz hale gelmesine yol açtı. Bu durum, tarımsal üretimi düşürdü, maliyetleri artırdı ve kırsal kesimde göçü hızlandırdı.

Köylüler Şehir Vergileriyle Karşı Karşıya Kaldı

Büyükşehir Yasası'nın getirdiği bir diğer büyük sıkıntı da vergi ve harçlar konusundaki değişikliklerdir. Köylerde yaşayan vatandaşlar, eskiden emlak vergisi, çevre temizlik vergisi gibi ödemelerden muaf tutulurken, mahalle statüsüne geçmeleriyle birlikte şehirde yaşayan Vatandaşlarla aynı vergileri ödemek zorunda bırakıldılar.

Kırsaldan Göçü Hızlandıran Bir Düzenleme

Tüm bu nedenlerle Büyükşehir Yasası, kırsal kesimde yaşayanları büyük ölçüde zor durumda bıraktı. Kendi köyünde yaşamak ve üretmek isteyen insanlar, artan maliyetler ve hizmet yetersizlikleri nedeniyle göç etmek zorunda kaldı. Şehir merkezlerindeki yoğunluk artarken, köylerde nüfus azaldı.

Halbuki yerel yönetimlerin temel amacı kırsal kalkınmayı desteklemek olmalıdır. Oysa bu yasa, kırsalı desteklemek yerine merkezileşmeyi teşvik eden bir model sunmuştur. Sonuç olarak, Türkiye'de köylerin mahalleye dönüşmesi, kırsal yaşamı kimliksizleştiren ve zayıflatan bir sürece dönüşmüştür.

Bu Bağlamda,

- 1-Büyükşehir Yasası gerçekten kırsal alanlara fayda sağladı mı, yoksa zarar mı verdi?
- 2-Köylerin mahalle statüsüne geçmesi, yerel yönetimler açısından ne gibi avantajlar veya dezavantajlar yarattı?
- 3-Köylülerin belediyelere bağlı hale gelmesi, kırsal yaşamın sürdürülebilirliği açısından ne gibi riskler taşıyor?
- 4-Bu yasa ile birlikte yerel yönetimler daha etkin hale geldi mi, yoksa kırsalda hizmet götürmek daha mı zorlaştı?
- 5-Türkiye'nin kırsal kalkınma politikaları, büyükşehir yasasından nasıl etkilenmiştir?
- 6-Köy tüzel kişiliğinin geri kazandırılması mümkün mü? Eğer mümkünse, hangi yöntemler kullanılabilir?
- 7-Köylerin mahalleye dönüşmesi, kültürel mirasın korunması açısından ne gibi riskler taşıyor?
- 8-Vergi politikaları kırsal bölgeler için daha adil hale getirilmeli mi? Nasıl bir model önerilebilir?

Bu sorular, Büyükşehir Yasası'nın kırsal üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde ele almak için önemli tartışma noktaları oluşturabilir.

CEVAP

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 1 inci maddesinde “(1) Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu,

Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.

(2) Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır.

(3) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

(4) İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı bulundukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır.

(5) Birinci, ikinci ve dördüncü fıkrada sayılan illerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır.

(6) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illerin bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır.” hükmü,

Geçici 1 inci maddesinde “(14) Bu Kanunla mahalleye dönüşen köylerde, bu Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununa göre oluşturulan Ulusal Adres Bilgi Sistemine kayıtlı veya Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından uydu fotoğraflarıyla tespit edilen, entegre tesis niteliğinde olmayan tarım ve hayvancılık amaçlı yapılarıdaki işletmeler ile bu yerlerde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, fırın, kahve, lokanta, pansiyon, tanıtım ve teşhir büfeleri, yerleşim yeri halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatifler işletme ruhsatı almış sayılır. Bu işletmelerin bulunduğu binalar ile konutlardan, bu Kanunun yayımlandığı tarihe kadar bitirilmiş olanlar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı veya belediye ya da üniversiteler tarafından fen ve sanat kuralları ile ilgili mevzuat hükümlerine uygun yapıldığı tespit edilenler ruhsatlandırılmış sayılır. Ayrıca bu yapılar elektrik, su ve bunun gibi kamu hizmetlerinden yararlandırılır. Ancak; bu fıkranın öngördüğü uygulamaların özel kanun hükümlerine aykırı olması durumunda, özel kanun hükümleri geçerlidir.

(15) Bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım payları 31/12/2025 tarihine kadar (bu tarih dâhil) alınmaz ve 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi, 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci bendi ile beşinci bendi, 66 ncı maddesinin birinci fıkrasının beşinci bendi hükümleri 31/12/2025 (bu tarih dâhil) tarihine kadar uygulanmaya devam edilir. Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret 31/12/2025 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin % 25’ini geçmeyecek şekilde belirlenir.” hükmü,

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun Ek 3 üncü maddesinde “Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleler, kırsal mahalle kabul edilir. Bu belirlemenin mahalle düzeyinde yapılması esastır. Ancak; tamamı kırsal mahalle olarak tespit edilmeyen diğer mahallelerde de on bin metrekareden az olmamak kaydıyla kırsal yerleşik alan belirlenebilir. Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan vasfı bu fıkrada belirtilen usulle kaldırılabilir.

Büyükşehir belediyesi, birinci fıkra uyarınca ilçe belediyesinden gelen teklifi aynen veya değiştirerek kabul edebilir ya da reddedebilir.

Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde; gelir vergisinden muaf esnaf ile basit usulde gelir vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan bina, arsa ve araziler ile mesken amaçlı kullanılan binalar ve zirai istihsalde kullanılan bina, arsa ve araziler 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisinden muaftır. Bu yerlerde, ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan bina, arsa ve araziler için emlak vergisi %50 indirimli uygulanır. Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde, 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken bina inşaat harcı ile imarla ilgili harçlar alınmaz; anılan Kanuna göre alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma payları %50 indirimli uygulanır. Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret en düşük tarifenin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca bilanço esasına göre defter tutan mükellefler için bu fıkra da belirtilen muafiyet ve indirimler uygulanmaz.

3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 12 nci maddesinin yedinci fıkrası ile 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun ek 17 nci maddesi hükümlerinden yararlanan yerler; kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenmesi halinde bu madde hükümlerine aykırı olmayan hak, sorumluluk ve imtiyazlardan faydalanmaya devam ederler.

Bu madde uyarınca kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerler hakkında 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1 inci maddesinin onbeşinci ve yirmidokuzuncu fıkraları uygulanmaz.

(Ek fıkra:30/3/2023-7446/5 md.) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir.” hükmü yer almaktadır.

6360 sayılı Kanunla Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

Tüzel kişiliği kaldırılan köylerde Kanunun Geçici 1 inci maddesinin onbeşinci fıkrasının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1319 sayılı Kanun ve 2464 sayılı Kanun uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılma payları 31.12.2025 tarihine kadar (bu tarih dahil) alınmayacağı, içme ve kullanma suları için alınacak ücretin ise 31.12.2025 tarihine kadar (bu tarih dahil) en düşük tarifenin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirleneceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca 7446 sayılı Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla 5216 sayılı Kanuna eklenen ek 3 üncü maddeyle sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar bakımından kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahallelere (ve kırsal yerleşik alanlara) birtakım mali kolaylıklar (vergi, harç, harcamalara katılma payı ve ücretler) getirilmiş ve bu gibi yerlerin teşvik edilmesi amaçlanmıştır.